

VERGİ BORCU NEDENİYLE YURT DIŞINA ÇIKIŞ YASAĞINA İLİŞKİN ANAYASA MAHKEMESİNİN İPTAL KARARININ İNCELENMESİ (KARAR TAHLİLİ)

*Doç. Dr. Cemil KAYA**

I. Anayasa Mahkemesi E. 2007/4 ve K. 2007/81 sayılı kararı ile 18.10.2007 tarihinde 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinin 1. fıkrasının "... vergiden borçlu olduğu pasaport vermeye yetkili makamlara bildirilenlere ..." bölümünü; 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 15. maddesinin 3. fıkrasının "... 5682 sayılı Pasaport Kanununun 22 nci maddesi hükümleri, Fonun talebi üzerine Fona borçlu olanlar ile tüzelkişi borçluların kanuni temsilcileri hakkında da uygulanır ..." tümcesini; 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun ek 5. maddesinde yer alan "tedbir" sözcüğünü; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun geçici 13. maddesinin "... tüzel kişilerin kanuni temsilcileri ile borçlu veya borçla diğer ilgililerin yurt dışına çıkmasını yasaklama ..." bölümünü iptal etmiştir¹. Burada esas olarak Anayasa Mahkemesi'nin, 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinin 1. fıkrasının "... vergiden borçlu olduğu pasaport vermeye yetkili makamlara bildirilenlere ..." bölümünü iptal etmesine ilişkin kısım değerlendirilecektir.

II. Anayasa Mahkemesine aykırılık itirazında bulunan mahkemeler² özetle, kanun koyucunun temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması konusunda takdir yetkisinin sınırsız olmadığı, topluma karşı kimi ödevlerin istenmesinin yerinde olmakla birlikte, bunların ilgili yasalarda gösterilen kuralara bağlı olarak eşit, adil, dengeli olması ve hukuk devleti ilkesinin gereklerine uygun biçimde istenilmesinin zorunlu olduğu, Anayasa'nın 23. maddesinde "vatandaşlık ödevi" nedeniyle sınırlama yapılabileceğinin belirtildiği, Yasa'yla getirilen sınırlamanın vergi borcu bakımından açık ve net olmadığı, vergi ödevinin hangi aşamasında, hangi yetkililerce ve hangi ölçüt-

* Selçuk Ü. Hukuk Fakültesi İdare Hukuku ABD.

1 RG 08.12.2007, sy. 26724.

2 1. Ankara Asliye 1. Ticaret Mahkemesi E. 2005/65, 2. İstanbul 2. İdare Mahkemesi E. 2007/1, 3. İstanbul 2. İdare Mahkemesi E. 2007/3, İstanbul 2. İdare Mahkemesi E. 2007/4,

lere göre yasak konulacağı belirtilmeksizin, yetersiz ve belirsiz bir ifadeyle sınır getirildiği, anayasal koruma altında bulunan yurt dışına çıkma özgürlüğünün soyut nitelikteki sınırlamalarla ihlal edildiği, yapılan sınırlamanın soyut, yetersiz ve ölçüsüz olduğu, daha hafif ve uygun yöntemler mevcut iken en ağır yöntemin seçilmesi sonucunda anayasal koruma altında bulunan temel hak ve özgürlüklerden olan seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasını doğuracak biçimde yurt dışına çıkışın yasaklanmasında vergi borcunun tahsili amacı için aranan gereklilik, elverişlilik ve oranlılık unsurları bulunmadığından ölçülülük ilkesinin ihlal edildiği, sınırlama için savaş, seferberlik, sıkı yönetim veya olağanüstü hal gibi nedenler de bulunmadığı gerekçeleriyle söz konusu hükmün Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2, 5, 6, 10, 13, 15, 23, 36, 38, 40, 48, 49, 73 ve 125. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

III. Anayasa Mahkemesi, "Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

Sınırlama, belirli bir temel hak ve özgürlüğün Anayasa'da öngörülen ya da belirlenen alanı içinde kişiye sağlanan olanakların yasa koyucu tarafından daraltılmasıdır. Başka bir anlatımla, sınırlamada, belirli bir temel hak ve özgürlüğün kullanım olanakları sınırlamadan sonra da devam eder. Buna karşılık, temel hak ve özgürlüklerin durdurulması, bunlardan belirli bir süre içinde yararlanılma veya kullanılmalarının olanaksızlığını anlatır.

Amaç ve araç arasında makul bir ilişkinin bulunmasını, diğer bir deyişle yapılan sınırlamayla sağladığı yarar arasında hakkaniyete uygun bir denge- nin bulunması gereğini ifade eden ölçülülük ilkesinin, sınırlayıcı önlem ile sınırlama amacı arasındaki ilişkinin denetiminde, yasal önlemin sınırlama amacına ulaşmaya elverişli olup olmadığını saptamaya yönelik '*elverişlilik*', sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşma ve demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu olup olmadığını arayan '*zorunluluk*', ayrıca amaç ve aracın ölçüsüz bir oranı kapsayıp kapsamadığını, bu yolla ölçüsüz bir yükümlülük getirip getirmediğini belirleyen '*oranlılık*' ilkeleri olmak üzere üç alt ilkesi bulunmaktadır.

İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin seyahat ve yurt dışına çıkış özgürlüğüne ilişkin İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin (Riener/ Bulgaristan, 27.5.2006 günlü) kararında da, müdahalenin yasal olup olmadığı ve meşru bir amacın gerçekleştirilmesi için demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığının araştırılması gerektiği, yurt dışına çıkış yasağının hukukili-

ğine ilişkin olarak, yasağın süresi, borcun tutarı, hesaplanması, kesinleşmesi ve zamanlaşımı bakımından öngörülebilirliğin ve belirliliğin oranlılık sorunu ile yakından bağlantılı olduğu, vergi tutarının yüksekliği ile sağlanmaya çalışılan kamu yararı arasında bir denge gözetilmesi gerektiği, oranlılık değerlendirmesini içermeyen yasak işleminin Sözleşmeye aykırılık oluşturduğu, keyfilığe karşı yeterli düzeyde usul güvencesinin yasayla verilip verilmediği, yasağın gerçekleştirilmek istenen amaçla orantılı olmamasının seyahat özgürlüğünün ihlali anlamına geleceği belirtilmiştir.

Anayasa'nın, 'Yerleşme ve seyahat hürriyeti' başlıklı 23. maddesinde, herkesin yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmiş, maddenin üçüncü fıkrasında da, vatandaşın yurt dışına çıkma özgürlüğünün, vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabileceği belirtilerek özel sınırlandırma nedenleri gösterilmiştir. Maddeye göre, vatandaşın yurt dışına çıkma özgürlüğü ancak vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabilecektir.

İtiraz konusu kuralda, kişilerin vergi borcu nedeniyle yurt dışına çıkışları yasaklanmaktadır. Yasaklama, seyahat özgürlüğünün güvence alanının yasa koyucu tarafından daraltılması niteliğinde olduğundan, 13. madde anlamında bir sınırlama niteliğindedir. Vergi borcu, Anayasa'nın 73. maddesine göre vatandaşlık ödevidir. Anayasa ve yasalarla, kamu giderlerinin karşılanabilmesi için herkese ödev olarak öngörülen vergi ödeme yükümlülüğünün, zamanında ve eksiksiz yerine getirilmesi durumunda, yasalarla idareye yüklenen kamu hizmetlerinin, buna bağlı olarak kamu düzeninin ve başkalarının hak ve özgürlüklerini korumanın aksatılmadan sürdürülmesi mümkün olacaktır. Bu anayasal yükümlülük, aynı zamanda seyahat özgürlüğünü düzenleyen 23. maddede sınırlama nedeni olarak öngörülmüştür. Getirilen yasaklama, yurtdışına çıkmak isteyen kişilerin vergi borçlarını ödemeye zorlayıcı niteliktedir. Bu nedenle itiraz konusu kural ile gerçekleştirilen sınırlamanın, kaynağını Anayasa'da bulan meşru bir amaca yönelik olduğu görülmektedir. Ancak, 'vergiden borçlu olduğu pasaport vermeye yetkili makamlara bildirilenlere' yurt dışına çıkış yasağı uygulanabileceğine ilişkin kuralla getirilen sınırlamanın, demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte, başka bir ifadeyle güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmekle birlikte, temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerekir.

Yasalarla getirilen vergi yükümlülüğünü kabullenmek bir vatandaşlık ödevidir. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve diğer vergi yasalarıyla, verginin zamanında ve eksiksiz ödenmesi amacıyla getirilen kurallar, zamanında ve tam olarak tahsil edilemeyen vergilerin tahsili için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri ve yine yasalarla getiri-

len gecikme faiz ve zammı uygulamaları göz önünde bulundurulduğunda, vergi borcunun ödenmesi, diğer bir deyişle vergi alacağının tahsili konusunda yasal kuralların bulunduğu görülmektedir.

Yurt dışı çıkış yasağında, vatandaşın yurt dışına çıkma özgürlüğünü sınırlamanın amacı, vergi borcunun tahsilinin sağlanması, araç ise yurt dışına çıkışın yasaklanmasıdır. Amaç ile araç arasında makul bir ilişkinin bulunduğu söylenebilmesi için yurt dışına çıkış ile vergi alacağının tahsilinin zorluğu veya olanaksızlığı arasında bağın varlığının aranması gereği açıktır. Yasak, hiçbir koşul öngörmeksizin, hatta vergi borcunun tutarı dahi belirtilmeden, vergi borcunun ödenmemesine bağlı olarak kendiliğinden uygulandığı zaman amaç ile araç arasındaki makul ilişki ve denge ortadan kalkar.

Anayasa'nın 23. maddesinde öngörülen sınırlama nedenleri ve bunlar arasında yer alan 'vatandaşlık ödevi' genel nitelikte, soyut bir kavramdır. Yasa koyucunun getireceği her sınırlayıcı düzenlemede bu nedenleri somutlaştırması gerekir. Keyfiliğe varabilecek uygulamaları önleyebilmek bakımından gerekli olan açıklık ve somutluk, sınırlamanın yasayla yapılmış olarak kabul edilmesi için zorunludur. Aksi halde hukuk devletinin gerektirdiği belirginlik karşılanmamış olur ve amaç-araç ilişkisini denetlemek güçleşir. İtiraz konusu kural, amaç ve araçları açık, belirgin ve somut bir şekilde öngörmemiş, amaç ve araç arasında makul ve uygun bir ilişkiyi kurmayarak ölçülülük ilkesinin gereklerini yerine getirmemiştir" gerekçeleriyle Anayasa'nın 2, 13 ve 23. maddelerine aykırılığı yeterli görülerek oyçokluğuyla iptal edilmiştir.

IV. Karara karşı olan sayın üye Şevket Apalak'ın azlık oyu şu gerekçelere dayanmaktadır: "Anayasa'nın 23. maddesinin beşinci fıkrasında, yurt dışına çıkma özgürlüğünün vatandaşlık ödevi nedeniyle sınırlanabileceği öngörülmüştür.

Anayasa 'Siyasi Haklar ve Ödevler'i düzenleyen dördüncü bölümünün 'VII. Vergi Ödevi' başlıklı 73. maddesinde herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere vergi ödemekle yükümlü olduğunu belirterek verginin gerekliliğini ve ödenme zorunluluğunu vurgulamıştır. Süregelen kamu yaşamı ve giderleri nedeniyle, vergilerin zamanında ödenmesine ilişkin önlemlerin geliştirilmesi, vatandaşlık ödevinin gerçekleştirilmesini olumlu yönde etkileyecektir.

Öte yandan Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen hak ve özgürlüklerin Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen nedenlerle ve yasayla sınırlanacağı yolundaki kuralı, anayasal ilkelere öncelik verilerek yorumlamak anayasaların bağlayıcılığının ve üstünlüğünün gereğidir. Anayasa sınırlama konu-

sunda başka bir maddeyle ilinti kuruyorsa anayasal gerek ve gerekçeler hiç kuşku yok ki ölçülülüğünde konuyla ilgili ölçütleri olacaktır.

Bu bakımdan, vergilerin ödenmesinin vatandaşlık ödevleri arasında bulunduğu, bu görev yönünden Anayasa'nın sözel anlatımının yeterli verileri içerdiğinde ve Anayasa'da yer alması nedeniyle bu ilkenin ölçülülüğü de içinde barındırdığında kuşku yoktur. Ayrıca vergi borcu tanımlamasında ilgili hukuksal metinlerin vergi yasalarında yer alacağı açıktır.

Vatandaşlık ödevi olan söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde, vergi yasalarına göre oluşacak vergi borçlusu olmanın önüne geçilebilmesi için, düzenlenen kuralda Anayasa sınırlamayı vatandaşlık ödevine bağladığından başkaca ölçü aranması gerekmeyecektir. Ayrıca sınırlamalarda gözetilecek konulardan olan Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygunluk ilkesi, Anayasa'nın 73. maddesinin özel anlatımıyla açıkça ortaya çıkmakta ve sınırlama kuralında kendini tüm boyutuyla göstermektedir.

Diğer taraftan; vergi borcunun ödenmesi için kimi olanakların bulunması düzenlemenin amacıyla doğrudan ilintili değildir. Ödemenin gerçekleştirilmesi bir amaçsa da, öncelikli erek vergi borçlusu yükümlülerin ortamda, yani ulaşılabilir yerde, daha açık bir deyişle ülkede bulunmalarını sağlamaktır³.

DEĞERLENDİRME

I. Vergi borcu nedeniyle yurt dışına çıkış yasağı konulması, kişilerin seyahat özgürlüğü açısından şüphesiz önemli bir sınırlamadır. Bu açıdan konunun ayrı bir önemi bulunmaktadır. Her şeyden önce bu davada Anayasa Mahkemesi'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına (özellikle *Riener* kararına³) yollama yapması sevindiricidir. Çünkü Anayasa'nın 90. maddesinin 5. fıkrasında "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır" hükmü mevcuttur. Bu doğrultuda davada Anayasa Mahkemesi için temel referans Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 Nolu Protokol'ün⁴ serbest dolaşım özgürlüğü başlığını taşıyan 2. maddesi olmuştur. Madde şu düzenlemeyi içermektedir: "*Bir devletin ülkesi içinde hukuka uygun olarak bulunan herkes, orada serbestçe seyahat etme hakkına ve ikametgahını seçme özgürlüğüne sahiptir. / Herkes,*

³ *Riener v. Bulgaria*, 23.05.2006. Application no. 46343/99.

⁴ Türkiye bu Protokolü 1994 yılında onaylamıştır. RG. 14.07.1994, sy. 21990.

kendi ülkesi dahil herhangi bir ülkeyi terketmekte serbesttir. / Bu hakların kullanılmasına, ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeninin sağlanması, suçların önlenmesi, sağlık ve ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi kanunda öngörülenler ve demokratik bir toplumda gerekli olanlar dışında sınırlama getirilemez. / Birinci paragrafta belirtilen haklar, ayrıca belirli alanlarda, kanunla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu yararı tarafından haklı kılınan sınırlamalara tabi tutulabilir”.

II. Konunun bir diğer ilginç yanı bulunmaktadır. Şöyle ki 1961 Anayasası döneminde 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinin vergi borcu dahil bir bütün olarak *Anayasa Mahkemesi*'nden iptali istenmesine karşın, *Anayasa Mahkemesi* 1963 yılında söz konusu maddeyi “Bir vergi borçlusunun yurt dışına çıkması, Devlet alacağını tahsilsiz hale getirebilir. Devlet Gelirleri ile başarılacak kamu hizmetlerini ilgilendiren bu konuda kanun koyucunun, kamu yararına tedbirler almasında Anayasa'ya aykırılık düşünülemez. Borcunu ödemesi halinde seyahatine engel kalmayacak olan bir kimse nin borçlu olduğu sürece, yurt dışına çıkmasının yasak edilmesiyle seyahat hürriyetinin özüne dokunulmuş olamaz” gerekçesiyle Anayasaya uygun bulmuştur⁵. Bu da göstermektedir ki *Anayasa Mahkemesi*'nin zaman içerisinde Anayasa'ya uygunluk açısından yorumlarında farklılıklar olabilmektedir.

III. *Anayasa Mahkemesi* vergi borcu nedeniyle yurt dışı çıkış yasağı konusunda denetim yaparken yukarıdaki açıklamalarla da bağlantılı olarak ve isabetli olarak 3 hususa bakmıştır. Bunlar, 1) Sınırlamanın yasaya dayalı olup olmadığı, 2) Sınırlamanın meşru bir amaca dayanıp dayanmadığı, 3) Sınırlamanın orantılı olup olmadığıdır.

IV. 1982 Anayasası'nın 23. maddesinde yurt dışı seyahat özgürlüğü'nün sınırlanabileceği haller sayılmıştır. Bunlar, vatandaşlık ödevi, ceza soruşturması veya kovuşturması sebepleridir. Maddede açıkça “vergi borcu” ifadesine yer verilmemekle birlikte *Anayasa Mahkemesi* de isabetli olarak vergi borcunu bir vatandaşlık ödevi olarak görmüştür. O halde Anayasa vergi borcu nedeniyle yurt dışı seyahat özgürlüğünü sınırlandırmaya imkan vermektedir. Yani sınırlama anayasal/yasal bir dayanağa sahiptir.

V. *Anayasa Mahkemesi* vergi borcu nedeniyle yurt dışı çıkış yasağı konusunda getirilen yasaklamanın, yurtdışına çıkmak isteyen kişilerin *vergi borçlarını ödemeye zorlayıcı* nitelikte olduğunu ve bu nedenle de itiraz konusu kural ile gerçekleştirilen sınırlamanın, kaynağını Anayasa'da bulan

⁵ AyM, E. 63/190, K. 63/100, KT. 29.04.1963, AyMKD, 1992, sy. 1, s. 249.

meşru bir amaca yönelik bulunduğunu belirtmiştir. Oysa *Riener* kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mülkiyetin korunması ile ilgili 1 Nolu Protokolün 1. maddesinin, devletlerin vergilerin ödenmesini güvence altına alma amacıyla gerekli gördükleri bu nitelikteki kanunları kabul etme hakkını saklı tuttuğunu⁶, bu nitelikteki sınırlamaların kamu düzeninin sürdürülmesi ve diğerlerinin haklarının korunması amacıyla getirildiğini⁷ ve bu nedenle de meşru bir amacının bulunduğunu belirtmiştir⁸. O halde Anayasa Mahkemesi'nin yurt dışı çıkış yasağının amacının yükümlünün vergi borçlarını ödemeye zorlamayıcı bir uygulama olduğunu ifade etmesi isabetli değildir.

VI. Nihayet Anayasa Mahkemesi sınırlamanın orantılı olup olmadığı üzerinde durmuştur. Avrupa hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında genel bir ilke olarak kabul edilen orantılılık üç ilkeyi içermektedir⁹: 1) Elverişlilik İlkesi (The Principle of Suitability): Tedbirin ulaşılmak istenen amaç için uygun olmasını ifade eder. 2) Gereklilik İlkesi (The Principle of Necessity): Tedbirin ulaşılmak istenen amaç için zorunlu olmasını ifade eder. 3) Dar Anlamda Orantılılık İlkesi (The Principle of Proportionality *Stricto Sensu*): Tedbirle ulaşılmak istenen amaç arasında denge bulunmasını ifade eder.

Sınırlama 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinin 1. fıkrasında "... vergiden borçlu olduğu pasaport vermeye yetkili makamlara bildirilenlere ..." şeklindeki düzenleme ile yapılmıştır. *Anayasa Mahkemesi* de haklı olarak, sınırlamanın, vergi çeşidi, vergi borcunun cinsi, vadesi, niteliği ve tutarı ya da alt sınırı, resim, harç ya da benzeri mali yükümlülüklerden doğan borçlar için yasak uygulanıp uygulanmayacağı, borcun hangi aşamasında yasak talebinde bulunulacağı, yargı sürecinde yasak isteminde bulunulup bulunulamayacağı, vergi borçlusu, yasal temsilcilerin ya da müteselsil sorumluların durumu, zamanaşımı, vergi borçlusunu pasaport vermeye yetkili makamlara bildirecek idare, yasağın bildirilme şekli ve süresi ile hangi durumlarda ve kim tarafından kaldırılacağı gibi konularda açık ve somut bir düzenleme getirmemesi nedeniyle yurt dışı seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir. Görüldüğü gibi yasağın esas ve usule ilişkin konuları

⁶ *Riener*, para. 115.

⁷ *Riener*, para 116.

⁸ *Riener*, para. 117.

⁹ **Schwarze**, Jürgen, *European Administrative Law*, Sweet & Maxwell, London 1992, s. 687; **Emiliou**, Nicholas, *The Principle of Proportionality in European Law*, Kluwer Law International, London 1996, s. 26 vd.

kanunla güvence altında alınmamıştır. Bu hususlar uygulamada esas olarak Maliye Bakanlığı tarafından tahsilat genel tebliği ile düzenlenmiştir¹⁰.

VII. Burada son olarak şunu belirtmekte fayda bulunmaktadır. Kanun koyucu Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonucunda yeni bir düzenleme yapmıştır. Bu doğrultuda 6183 sayılı AATUHK'na "yurt dışı çıkış tahdidi" başlıklı 36/A maddesi eklenmiştir. Madde şu şekildedir¹¹: "Devlete ait olup 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 4458 sayılı Gümrük Kanunu kapsamına giren amme alacakları ile bunlara ait zam ve cezalarını ödeme emrinin tebliğ tarihini takip eden yedi gün içerisinde ödemeyen ya da bu Kanun hükümleri uyarınca hakkında bu alacaklar nedeniyle ihtiyati haciz kararı alınan amme borçlusunun yurt dışına çıkışı, alacaklı tahsil dairesinin talebi halinde ilgili makamlarca engellenir. / Yurt dışı çıkış tahdidi, yüzbin Yeni Türk Lirası ve üzerinde olan teminat altına alınmamış amme alacağı için uygulanır. Bakanlar Kurulu, bu tutarı on katına kadar artırmaya, yarısına kadar indirmeye ve yeniden kanuni tutarına getirmeye yetkilidir. / Amme alacağına karşılık teminat alınması, alacağın tecil edilmesi, borçlunun aciz halinin tespit edilmesi, yargı mercilerince amme alacağının takibinin durdurulmasına karar verilmesi veya takibinin kanunen durdurulması gereken diğer hallerde yurt dışı çıkış tahdidi, alacaklı tahsil dairesinin talebi üzerine ilgili makamlarca kaldırılır. / Amme borçlusu hakkında uygulanan yurt dışı çıkış tahdidi, hastalık, iş bağlantısı gibi hallerde alacaklı tahsil dairesinin uygun görmesi ve bildirmesi üzerine ilgili makamlar tarafından kaldırılır. Bu fıkraya göre yurt dışı çıkış tahdidinin kaldırılmış olması yeniden takibine engel değildir. / Amme borçlusuyla birlikte amme alacağının ödenmesinden sorumlu olan ve bu Kanuna göre amme borçlusu sayılan kişiler hakkında da bu maddede yer alan esaslara göre yurt dışı çıkış tahdidi uygulanır. / Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir".

Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin konuya ilişkin kararları –kısmen– dikkate alınarak yapılan bu düzenlemeye göre yurt dışı çıkış tahdidi, 6183 sayılı Kanunun 1. maddesine göre alacaklarını amme idaresi sıfatıyla takip ve tahsil edebilen Devlet, il özel idaresi ve belediyeden yalnızca Devletin, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 4458 sayılı Gümrük Kanunu kapsamına giren amme alacakları ile bunlara ait zam ve cezalarını ödeme emrinin tebliğ tarihini izleyen yedi gün içerisinde ödemeyen amme borçluları ile haklarında bu alacaklar nedeniyle ihtiyati

¹⁰ 395 Seri Nolu Tahsilat Genel Tebliği. RG. 11.06.1996, sy. 22663; 439 Seri Nolu Tahsilat Genel Tebliği. RG. 27.04.2006, sy. 26151.

¹¹ RG. 06.06.2008, sy. 26898. Mükerrer

haciz kararı alınan amme borçluları için uygulanabilecektir. Düzenlemede tahdidin uygulanabilmesi için gerekli olan asgari amme alacağı tutarı yüzbin YTL olarak belirlenmiştir. Ayrıca yurt dışına çıkış tahdidinin hangi hallerde kaldırılacağı da maddede açıkça belirtilmiştir. Diğerleriyle birlikte, özellikle aciz halinin tespit edilmesi halinde yasağın kaldırılacağı isabetli bir düzenleme olmuştur. Nihayet, amme borcunun ödenmesinden amme borçlusu ile beraber ödeme sorunluluğu bulunan ve 6183 sayılı Kanunun amme borçlusu saydığı kişiler hakkında da bu tahdidin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak maddede yasak kararının ilgiliye bildirileceğine ilişkin bir hükmün yer alması önemli bir eksiklik¹².

¹² Aynı yönde bkz. **Yalıtı**, Billur, Vergi Borcu Nedeniyle Yurt Dışına Çıkış Yasağı (ABD Yüksek Mahkemesi'nin Lipper Kararı'ndan, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin Riener Kararına: Hukuk Standartları), TBB Dergisi, 2006, sy. 66, s. 114.